

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE, LETO IV, Številka 2, 15. april 1995
Založila MDJ in MUZEJ JESENICE; Uredil TONE KNOBELJ; 200 IZVODOV

KAZALO

- Stran 1: - Program MDJ za april in maj
- Borut Razinger: DRAGI KAMNI
Stran 2: - Slikar HAMID TAHIR V Kosovi graščini
- Novosti na knjižnih policah
Stran 3: - Z Občnega zbora društva 16. marca 1995
- Program MUZEJA za april in maj 1995
Stran 4: - OD FUŽIN DO ŽELEZARNE (3.nadaljevanje)

PROGRAM MUZEJSKEGA DRUŠTVA APRILA IN MAJA 1995

ČETREK, 20. april 1995: MUZEJSKI VEČER
Prof. FERDO ŠERBELJ
MOTIV KRIŽEVEGA POTA
SKOZI ZGODOVINSKA OBDOBJA
Ob 18. uri v Kosovi graščini,
TITOVA 64 NA JESENICAH

ČETREK, 18. maj 1995: MUZEJSKI VEČER
Ing. BORUT RAZINGER
DRAGI KAMNI
Ob 18. uri v Kosovi graščini,
TITOVA 64 NA JESENICAH

Borut Razinger DRAGI KAMNI

Dragi kamni spremljajo človeka vse življenje, zato je prav, da nekaj zremo o njih. Najbolj znan, čeprav ne najdražji je **diamant**, ki je lahko različnih barv. Lep rdeč **rubin** ali moder **safir** sta lahko dražja od diamanta, saj jih je v naravi manj. Temnozeleni beril - **smaragd** in modri beril - **akvamarin** sta prav tako zelo cenjena, manj znan pa je rožnati beril - **morganit**. V starih časih so zelo cenili **granate**, ki jih je kar deset vrst in to različnih barv in imen. V novejšem času pridobivajo na pomenu **turmalini** (rdeč **rubelit**, zelen **verdelit**, moder **indigolit**, rjav **dravit**), saj se pojavljajo v petdesetih barvnih odtenkih. Pozornost še vedno pritegnejo raznobarni **opali**, ki se jim barve prelivajo v celem spektru barv od rdeče do vijolične (od tega pa je odvisna tudi cena!).

Slovenci imamo med dragimi kamni mineral **zoisit**, ki nosi ime po Žigu Zoisu. Je sive ali rjave barve in ni uporabnem kot drag kamen, pač pa sta v te namene uporabna rožnati **zoisit** - **thulit** in modro obarvan **zoisit** - **tanzanit**, ki so ga odkrili šele leta 1967.

V okrasne namene uporabljamo še različne manj "plemenite" minerale kot npr. **kremen**. Rožnat se imenuje **rožavec**, vijoličen je **ametist**, rumen je **citrin**, če pa vsebuje mineral **krokidolit**, pa je rumenorjave barve in se imenuje **tigrovo oko**.

Manj cenjeni, vendar zato nič manj lepi, so minerali, ki imajo nizko trdoto: modri **lapis-lazuli**, temnozeleni **malahit**, rožnati **rodohrozit**, modrozeleni **tirkiz** in zeleni **moldavit**.

Še vedno so zelo priljubljeni **biseri** (čeprav je na trgu več kot 90% umetno gojenih), **korale** in **jantar**.

Na tržišču je vse več umetnih proizvodov, ki so uporabni kot okrasni kamni, jih pa v naravi ni (**fabulit**, **cirkonija**, **titanija**, **YAG**) in se v večini uporabljajo kot imitacije za diamant.

(nadaljevanje na 2. strani)

URADNE URE MUZEJSKEGA DRUŠTVA JESENICE V KOSOVI GRAŠČINI

V Kosovi graščini, Titova 64 na Jesenicah, bomo od aprila vsak tretji četrtek v mesecu imeli od 10.-12. in od 16. do 18. ure uradne ure v pisarni v prvem nadstropju. Telefon (064) 82-061 (Kosova graščina) ali (064) 84-041 (Muzej - Ruardova graščina)

(nadaljevanje s 1. strani)

Ker je v naravi vse manj mineralov, uporabnih v okrasne namene, so znanstveniki izdelali več različnih metod za proizvodnjo umetnih kamnov, ki imajo popolnoma enake kemijske in fizikalne lastnosti kot naravni, le da so od njih občutno cenejši. Tako lahko izdelajo praktično vse znane drage kamne (rubine, safirje-tudi zvezdne, cirkone, smaragde, opale itd.) in je njihova proizvodnja zelo poceni. Zaradi možnosti različnih zlorab imajo Nemci poseben standard, ki točno opredeljuje naravne in umetne kamne ter ponaredke.

O vsem tem in še marsičem drugem se bomo lahko seznanili na majskem muzejskem večeru, ki ga bo vodil inženir kemije Borut Razinger. Avtor se je z vso ljubeznijo posvetil mineralom, svojo čudovito zbirko pa je predstavil že v prenekaterih krajih Slovenije. Borut Razinger je kot predsednik Muzejskega društva organiziral tudi posebno sekcijo zbiralcev mineralov in fosilov, ki vsako leto preživijo najlepše dneve na mednarodni razstavi mineralov in fosilov v Tržiču. Del tega vzdušja pa želimo podoživeti tudi na muzejskem večeru na Jesenicah.

Iz razstavnega kataloga

SLIKAR HAMID TAHIR V DOLIKU IN V KOSOVI GRAŠČINI

Hamid Tahir se je rodil leta 1953 v Iraku. Študiral je na Inštitutu za likovno umetnost v Bagdadu in na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je končal podiplomski študij grafike pri prof. Bogdanu Borčiču. Z družino že več let živi na Jesenicah.

V letošnjem letu doživlja slikar svojo dvojno predstavitev: v razstavnem salonu Dolik je predstavil svoje risbe in v razstavnih prostorih Muzeja Jesenice predstavlja svoje grafike. Ob dvojni razstavi je izšel barvni katalog, ki ga je napisal umetnostni zgodovinar iz Radovljice Damir Glogočnik. Ob tem je zapisal:

"... Njegove grafike zato učinkujejo skoraj ornamentalno, spominjajo pravzaprav kar na vezenine in perzijske preproge, prav tako kot je tudi njihova barvna intenzivnost nedvomno odmev mediteranske in orientalske sproščenosti. Če pa se ozremo po našem prostoru, nam barvna razkošja in razvito dekorativno občutje hkrati obujata spomin na duha secesije ali na živahno barvno govorico izdelkov ljudskih podobarjev."

Razstava risb je bila v Doliku od 24.2. do 15.3.1995, razstava grafik pa je od 6.4. do 6. 5. 1995 v razstavnih prostorih Kosove graščine.

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE,

Titova 64 64270 JESENICE.

ŽIRO RAČUN: A BANKA Jesenice 51530-678-50064

ČLANARINA: 800 tolarjev

PROGRAM MUZEJA JESENICE APRILA IN MAJA 1995

Od 6. aprila do 6. maja 1995: RAZSTAVA
grafik HAMIDA TAHIRJA
v RAZSTAVNIH PROSTORIH KOSOVE GRAŠČINE,

ČETRTEK, 9. MAJA 1995: RAZSTAVA
OB 50-LETNICI KONCA
DRUGE SVETOVNE VOJNE

(RAZSTAVA GRAĐIVA MUZEJA JESENICE)
OTVORITEV bo ob 18. uri v RAZSTAVNIH PROSTORIH
KOSOVE GRAŠČINE, TITOVA 64 NA JESENICAH

PETEK, 12. MAJA 1995: RAZSTAVA
slike, plastike, reliefi EVE GAŠPERŠIČ
OTVORITEV bo ob 18. uri v RAZSTAVNIH PROSTORIH
KOSOVE GRAŠČINE, TITOVA 64 NA JESENICAH

ČETRTEK, 18. MAJA 1995, ob 20. uri: film
VECER DOKUMENTARNEGA FILMA
IZ ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE
KINO ŽELEZAR, ČUFARJEV TRG 4 NA JESENICAH

RAZSTAVA ŽENSKIH ROČNIH DEL
od 24. do 27. MAJA 1995
v RAZSTAVNIH PROSTORIH KOSOVE GRAŠČINE,
TITOVA 64 NA JESENICAH

Novosti na knjižniških policah

Andrej Valič

ČASOVNA IN KULTURNA PREGLEDNICA ARHEOLOŠKIH NAJDIŠČ SLOVENIJE

Tisti, ki jih zanima **arheologija** bodo gotovo veseli preglednice, ki jo je izdal kranjski arheolog Andrej Valič. Preglednica vsebuje seznam, geografsko in časovno karto arheoloških najdišč v Sloveniji. Med najdišči so nam najbližja na Ajdnu, v Zasipu, na Rodinah, pri Poljšiški cerkvi, na Bledu, v Lescah, v Bodeščaj in v Radovljici. Z risbami je izdajo opremila arheologinja Barbara Ravnik - Toman. **Cena je 2000 tolarjev** in jo je možno dobiti v knjigarni Mladinske knjige v Kranju ali v Ljubljani.

Stanko Košir

RUTARŠKA POMNENJA

Avtor je svoja dolgoletna prizadevanja pri zbiranju etnografskega građiva in običajev v **Gozd Martuljku** strnil v knjigo, ki jo je izdal v samozaložbi. Knjiga obsega 248 strani in je opremljena z barvnimi in črno-belimi fotografijami. **Ceni 3000 tolarjev.**

Društvena dejavnost

OBČNI ZBOR MUZEJSKEGA DRUŠTVA JESENICE 16.marca 1995

V četrtek, 16. marca 1995 je bil v veliki dvorani Občine Jesenice občni zbor Muzejskega društva Jesenice. Občnega zbora se je udeležilo 46 članov.

Po izvolitvi delovnega predsedstva, ki ga je vodil Daniel Klemenc je bil sprejet dnevni red. Sledila so poročila predsednika društva ing. Boruta Razingerja, predsednika nadzornega odbora Franca Konoblja - Slovenka, blagajničarke Ivanke Babnik in predsednika disciplinske komisije Mihaela Kersnika.

Predsednik Borut Razinger je poudaril, da je bilo štiriletno delo od 14. marca 1991, ko je bilo društvo ustanovljeno, uspešno. Izšlo je 14 števil MUZEJSKEGA ČASOPISA, uveljavili so se MUZEJSKI VEČERI vsak tretji četrtek v mesecu v Kosovi graščini. V lanskem letu so bila najbolj obiskana umetnostno-zgodovinska predavna prof. Ferda Šerbelja (Slovensko slikarstvo 19. stol., Ivana Kobilca, Slovenski impresionisti...) in večeri umetniške fotografije v sodelovanju s fotoklubi na Jesenicah. Predavanja so bila še iz naslednjih področij: geologije, mineralogije, krajevne zgodovine, botanike, imenoslovja, potopisi, arhitekture, šeg in navad, arheologije, varstva narave in druga. V štirih letih so bila organizirane uspešne strokovne ekskurzije na Ajdno, V Bohinj, v Mojstrano, v Benetke, v Trento, v Begunje in na avstrijsko Koroško. Obiskali pa smo tudi cestni tunel Karavanke. Od leta 1992 deluje tudi sekcija mineralov in fosilov, marca 1994 pa smo ob 60-letnici Planice pripravili tudi priložnostno razstavo. Ob ustanovitvi je društvo štelo 69 članov, sedaj pa že 160. Predsednik je še posebej izpostavil prizadevanja za izid Jeseniškega zbornika, posebej pa se je zahvalil pokojni ravnateljici Slavici Osterman in njeni naslednici Nataši Kokošinek za razumevanje, saj bi brez podpore Muzeja Jesenice društvo le težko obvladalo celotno organizacijo.

Mihael Kersnik je predlagal, da se Pravila Muzejskega društva uskladijo tako, da bi tisti člen, ki govori o starosti članov sprostili in bi lahko bili člani društva tudi mlajši člani od 18 let, vendar z odobritvijo staršev. Člani so sprejeli pravila z manjšimi spremembami. Po sprejetju Pravil so udeleženci izvolili naslednje člane društvenih organov:

UPRAVNI ODBOR: Borut Razinger (predsednik), Tone Konobelj (podpredsednik), Dušan Prešern (podpredsednik), Ivanka Babnik (blagajničarka), Mira Novak (tajnica), Janez Meterc, Avgust Delavec, Miro Eržen, Zdenka T. Tahir, Zdravko Kovačič, Nataša Kokošinek in Vitomir Pretnar.

NADZORNI ODBOR: Franc Konobelj - Slovenko (predsednik), Branko Čušin in Daniel Klemenc.

DISCIPLINSKA KOMISIJA: Mihael Kersnik (predsednik), Marija Jenko in Anton Noč.

Ker bo v letošnjem letu izšla tudi nova knjiga **JESENIŠKEGA ZBORNICA**, je občni zbor izvolil tudi nov uredniški odbor v naslednji sestavi: Mag. Vitomir Pretnar (predsednik), Tone Konobelj (glavni in tehnični urednik), Damjan Jensterle, Majda Malenšek, Ivan Jan, Franc Konobelj-Slovenko, Dušan Prešern, Jože Šifrer, Joža Varl, Janez Meterc, Benjamin Gracer, Borut Razinger, Nataša Kokošinek, Silvester Mirtič, Iva Faletič in Vid Černe. Dva člana naj bi dodatno izvolila občinska sveta Kranjska Gora in Jesenice.

Po razpravi in zaključku nam je večer popestril Janez Koželj z dragocenimi barvnimi diapozitivi svojega očeta, ki prikazujejo turistično prireditvev "kmečko ohcet" na Jesenicah leta 1940. Takrat je v povorki sodelovalo 60 voz in 485 narodnih noš. Užitek za srce (nekateri so prepoznali nastopajoče npr. Franca Koširja st., Stanko Geršak, Slavka Smoleja in druge) in oko (narodopisne posebnosti, ki so do danes že izginile).

Občni zbor se je zaključil okrog 8. ure zvečer.

Mira Novak

Iz gradiva za razstavo

ZGODILO SE JE 1. MARCA 1945

1. marca 1945 je bil četrtek in jasen spomladanski dan. Okoli 11,30 ure so sirene prvič najavile prihod zavezniških letal. Ljudje so se umaknili v zaklonišča pa tudi ven iz mesta. Po 40 minutah, je bil dan znak za konec alarma. Samo pol ure zatem so se sirene ponovno oglasile. Nekateri so že sedli za kosilo, nekateri pa so bili zunaj še od prvega alarma. Ob 13,20 uri so iz vzhodne smeri pribrele štiri eskadrile dvanajstih anglo-ameriških bombnikov ter iz višine 3000 do 4000 metrov odvrgle številne letalske bombe na postajo in mesto. Po dvajsetih minutah je sledil še drugi val...

"Mi otroci smo bili veseli pogostih alarmov, saj ni bilo treba hoditi v šolo, sicer smo pa avione šteli, saj jih je šlo preko Jesenic ogromno. Ta formacija je štela 12 avionov in sicer 2-3-3-2. Kljub temu, da sem bil takrat star 11 let, se tega dobro spominjam. Prišli so po dolini navzgor in so se svetili, in smo sprva mislili, da mečejo listke. Včasih so metali tudi stanjol, da so motili radarje. Toda, ko so prileteli bliže, so začele žvižgati bombe. Kmalu je začelo grmeti. Z druge strani, z Mirce, so letele rdeče skale na našo stran do Hermanovega vrta, kjer je danes nogometno in teniško igrišče. Videli smo leteti vagono in vagonka kolesa po zraku..." (Cena Valentar)

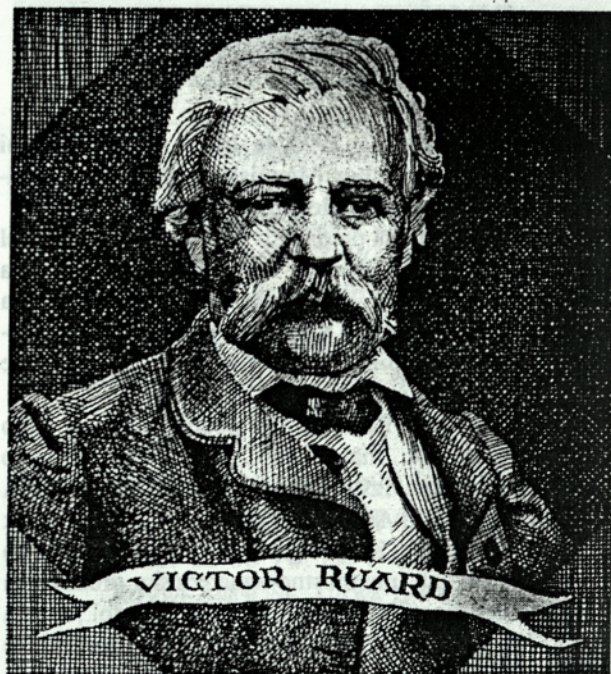
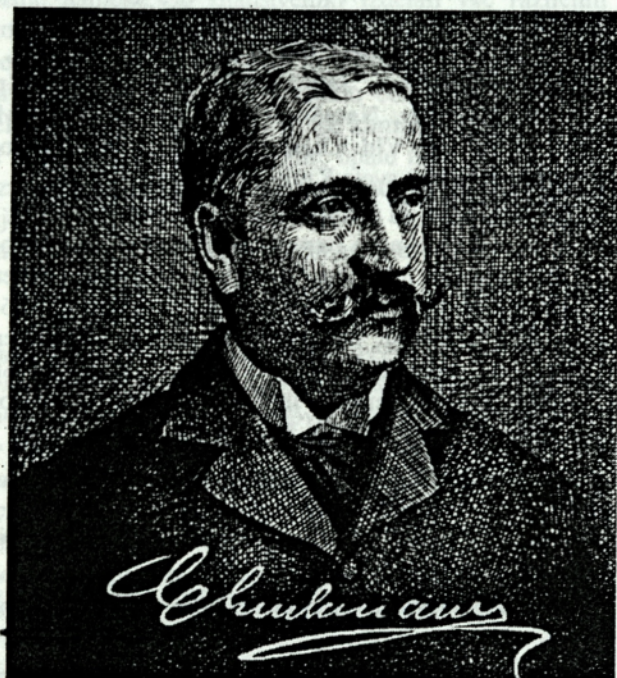
"Stanovala sem v Pavlinovi hiši. Ko je bil prvi alarm, sem bila pri prijateljici preko ceste pri Paarovih. Ko je bilo prvega alarma konec, sem stekla preko ceste domov. Prišla sem samo do stopnic, ko so začele padati bombe. Naša hiša je bila zadeta in vse tri z mamo in sestro smo bile zasute. Lastniki hiše so bili Pavlinovi. Hčerka Mila je ravno stala na balkonu in štela avione. Balkon je z njo vred odtrgalo in jo vrglo na tla. Na lastnika fotografa Pavlina je padel strop in je bil takoj mrtev..." (Sonja iz Radovljice)

Tone Konobelj

Diš. Al. L. Luckmann

Riža Jaka Torkar

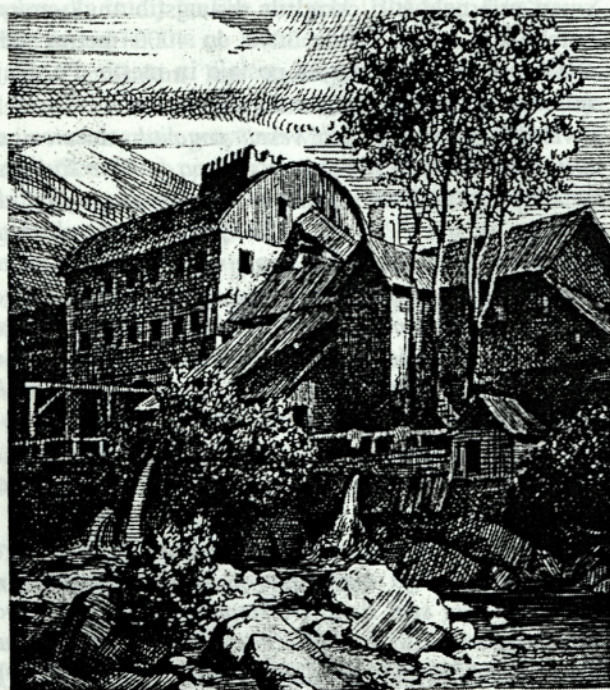

13.

Vodilni mesti pri KID sta imela različna rodbinska člana tvrdke L. C. Luckmann v Ljubljani; Josef je bil upravni svetnik, pozneje podpredsednik in predsednik Upravnega odbora. Carl, ki je imel največ organizacijske in trgovske sposobnosti, je bil od 1869. do 1906. leta generalni ravnatelj KID. Ko so pri Kranjski industrijski družbi uspeli izriniti iz vrst čemcarjev Zoisove dediče in fužinarja Ruarda, so imeli Luckmanni do pristopa finančnikov Vogel & Noot glavno besedo. Rod Luckmannov se je močno ukoreninil in reprezentiral doma in na tujem

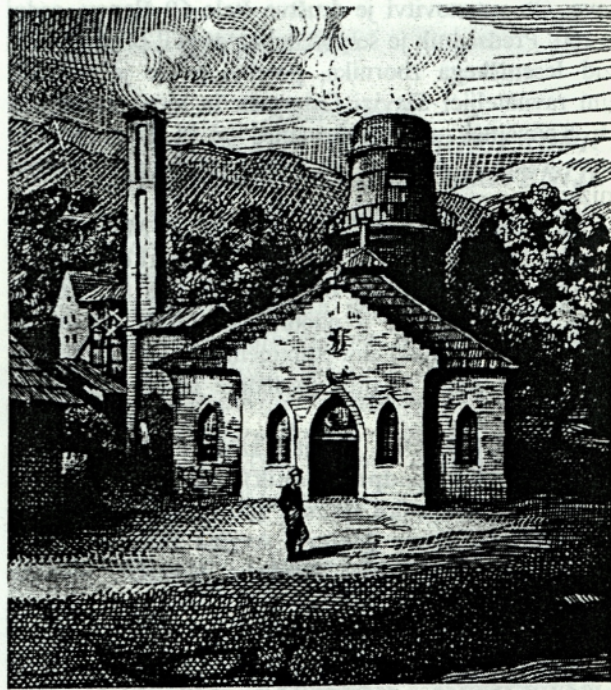
14.

Slabi časi, dolgovi in močni sosede pri KID so prisilili fužinarja Ruarda, da je 12. januarja 1872 pristopil k družbi. KID je pridobila fužini Savo, Mojstrano, cajnarco v Globokem, rudnike, gozdove in kopišča. Najpomembnejša je bila fužina na Savi, kjer je leta 1869 Ruard uspel izvesti velike tehnične preureditve pri plinskih, pudlovih in topilnih pečeh. Med drugim pa je vzdrževal tudi prvo šolo za otroke fužinskih delavcev. Dobrodušni Ruard pa je žalostno končal, iz milijonarja je postal — berač

15.

S fužino na Savi so torej pridobili še en plavž. Ta je bil večji od javorniškega ter zato primernejši za proizvodnjo večjih množin zrcalovine. Že mnogo let prej, ko je še pripadal »C. k. privilegirani tovarni grodlja ne jekla«, je dajal odlično zrcalovino za izvoz v Anglijo. Plavž, visok 38 čevljev, je posluževalo 16 plavžarjev. V 24 urah so pridobili iz njega preko 200 dunajskih stotov grodlja. Pri preobodu so grodelj vlivali v posebne kalupe, kjer se je strdil. Grodelj iz kalupov so glede na obliko imenovali

16.

Plavž na Javorniku pa je dajal zrcalovino, ki je že takrat dosegla po kakovosti raven svetovnoznane zrcalovine iz Siegena (Nemčija). Povpraševanje po bogati zrcalovini KID s strani evropskih jeklarjev je bilo vedno večje. Proti koncu 1872. leta je KID dobila naročilo za 40.000 stotov zrcalovine. Ko so iz plavža hoteli izsiliti ogromne količine zrcalovine, so s prekomernim dodajanjem oglja in manganove rude dobili proizvod, ki po strukturi ni bil podoben zrcalovini kot dotlej, vendar pa od kupca zelo iskan — bodoči ferro-